

Tajné tipy
našich
babiček

HELENA
VRÁBKOVÁ

motto

Tajné tipy našich babiček

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

motto

Helena Vrábková

Tajné tipy našich babiček – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2020

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

motto

Tajné tipy
našich
babiček

HELENA VRÁBKOVÁ

© Helena Vrábková, 2020
Illustrations © Jitka Zajíčková, 2020

ISBN tištěné verze 978-80-267-1891-8
ISBN e-knihy 978-80-267-1914-4 (1. zveřejnění, 2020) (ePDF)

Pár slov na začátek

Když jsem téměř před dvaceti lety začala psát první knihu o babičkách, tedy o tom, „co babičky věděly“, myslela jsem si, že jsem tím splnila svůj životní úkol – předat to, co vím a znám, dalším generacím.

V té době mi bylo čtyřicet dva let, mladá holka, která o životě ještě tak moc neví, řekla bych dnes. Teď je mi dvaasešedesát a babičky mě životem provázejí stále. V roce 2008 jsem se rozhodla, že zkusím napsat volné pokračování o tom, co nám naše zlaté babičky vařily, a k receptům přidám střípky vyprávění. Tehdy jsem si myslela, že to je definitivní konec „mých babiček“ v Čechách a že se k nim v písemné formě už nikdy vrátet nebudu. Jak je známo, člověk míní, život mění.

Stalo se, že jsem se díky svým knížkám objevila v zástěře u plotny v televizi, všechno se začalo hezky nabalovat a přicházely mi desítky mailů, že moje knihy už nejsou k sehnání a ať vydám další recepty, ať „babičky“ opět nějak vrátím do literárního života. To se samozřejmě lépe řekne než udělá.

A tak jsem nakonec vybrala trošku, ale opravdu jen trošku toho nejlepšího z obou předešlých knížek, přidala nové, nejzajímavější recepty z dávné i celkem nedávné babičkovské kuchyně a nakonec jako bonus desítky nesmrtelných rad nad

zlato, ať už se týkají vaření nebo zdravíčka. Jsou to rady do života. Když není po ruce to, co dnešní moderní doba nabízí, pak je ten pravý čas ohlédnout se zpět a hledat pomoc u našich předků a jejich selského rozumu.

Tak vzhůru do světa klidu, pohody, lásky, do světa, který nikam nespěchá a je spojen s tím laskavým slovem BABIČKA.

Milá
enke,

Kapitola 1.
Vzpomínky

1.

Moje maminka mi často říkávala, že stárnutí poznám podle toho, že začnu vzpomínat. Když je člověku dvacet, třicet a nakonec i čtyřicet, příliš si běh času neuvědomuje, ve stáří však člověk žije hlavně ze vzpomínek.

No a potom se to stalo... Maminka náhle a nečekaně zemřela a já najednou v padesáti letech zjistila, že na ni stále častěji vzpomínám, stále víc si vybavuji svou babičku a svého laskavého zlatého dědečka Veselého. Dokonce když zavřu oči, vidím babiččinu ruku, její štíhlé a jemné prsty s takovým slaboulinkým snubním prstýnkem, který po celý život z prstu nesundala.

Někdy se do vzpomínek ponořím tak silně, že zapomenu na čas, lidi kolem sebe a vidím před sebou běžet nekonečný seriál, který vždycky šťastně končí, i když babička již nežije třicet pět let. Zemřela týden před tím, než se narodil můj syn. Její smrt byla jako každá smrt velmi bolestná, ale zároveň ji doprovázel osvobozující pocit, že se třeba její duše vtělila do mého synka a bude se mnou pořád. Nevím, jestli se tak stalo, ale cítím ji vedle sebe stále, stejně jako maminku. A zvláštní je, jak veškeré události i obrysy dostávají nový tvar a snad i barevnost.

Píšu a mám zavřené oči. Když se ohlédnou hodně, hodně zpátky, vidím tu svou babičku s vlasy upravenými do ruličky, kterou si každé ráno obřadně motala, vidím ji, jak stojí u plotny a vaří každodenní ranní meltu, aby si dědeček mohl dát svou oblíbenou šlapanici, tedy chléb nalámaný do bílé kávy. Vidím její zástěru s kytíčkami, blůzičku podle ročních období a stejně tak očima s lehkostí sjíždím na nohy, na červené kostkované bačkory nebo lehké letní pantofle.

A stiknu víčka ještě silněji a sálá na mě teplo kamen a do nosu pomalu připlouvá vůně kávy. Sedím na židli jako malá holka, na stole jsou nějaké květiny ze zahrádky, napravo kredenc, vedle gauč, nad ním polička s drátákem, a když se úplně zasním, tak vidím dědečka, jak vždy v neděli po obědě otáčí ladicím knoflíkem a posloucháme *Hajaju*. Naproti u stěny má babička postel s květovaným přehozem, který si přivezla z pouti na Svaté Hoře, a nad postelí visí obraz. Mám ho dodnes doma pověšený v kuchyni. Jak já se na něj ráda dívala! Je na něm košíček plný broskví.

Miluji broskve. Ty broskve jsou úplně jako živé, člověk snad cítí na dálku hebkost jejich chloupků a na jazyku se mu rozplývá ona sladká a jemná chuť.

Pak tu jsou dveře do pokoje. Majestátní stůl uprostřed, masivní skříně, stará toaletka a postele s vyřezávanou pelestí. Vedle postelí stál z jedné strany takový etažér a byl plný knih. Dědečkův tatínek ho dostal za dobré služby u pánů na zámku Střela u Strakoníc. I ten doma opatruji, často ho jen tak bezděčně pohladím a vidím a slyším dědečka, jak říká: „Musíš, Heluško, hodně číst, abys byla chytrá.“ Jestli jsem chytrá, to nevím, ale čtu celý život a jsem dědečkovi neskonale vděčná za ty desítky a stovky knížek, které mi kupoval a přál si, abych je přečetla.

Zvedám hlavu a vidím pětiramenný lustr. Celý rok pod ním viselo jmelí. Babička ho chtěla mnohokrát sundávat hned po Vánocích a dát ho třeba na futra ve sklepe, ale dědeček to nedovolil a říkal: „Mámo, to by nám odešlo štěstí, nemáme se za co stydět, jen at' pěkně visí.“

No a na druhé straně pokoje byla kamna. Kabourky. Vidím i tvar uhláku a cítím vůni dříví, když se rozdělával oheň. Protože jak babička říkala – teplo je domov. A je to pravda. Taky by mě nebavilo mít doma kapku u nosu a být neustále ve svetru. Po druhé straně vstupuji zpátky do kuchyně. V rohu místnosti majestátní stará a přitom krásně lesklá, bíle chromovaná kamna. Však se stále cídila. A vedle sporák, na kterém vždycky stálo svařené mléko a já z něho sbírala škraloupy. Potom opět dveře, umyvadlo a dvě okna plná muškátů. V zimě byla okýnka často zamrzlá, byla to okna špaletová, a tak mezi ně babička dávala takové štuclíky, válečky, které si ušila, aby spárami dole nefoukalo a neutíkalo teplo.

Ach ano, umyvadlo a nad ním zrcadlo. A neděle ráno. Dědeček se začal obřadně holit. Měl břitvu ještě po svém otci, řemen, kterým ji protahoval, aby táhla, štětka, mýdlo a nezbytný kamenec. Můj dědeček byl klidný člověk a někdy opravdu až přespříliš důkladný a poctivý ve všem, co dělal, holení nevyjímaje. A tak babička šílela, když nemohla k umyvadlu pomalu půl hodiny, protože tam se zkrátka lazebničilo. Pomááálu, pomalinku namydlit, potom ještě pomaleji a opatrně jeden tah vedle druhého po zarostlých tvářích, obřadně a měkce. A pak šel dědeček hrát mariáš, ale musel být do oběda zpátky.

V neděli babička vařila v bílé zástěře, měla nažehlené kanýrky na ramenou a velké kapsy. Vše se krájelo na jídelním stole a nikomu to nevadilo, nějak jsme se tam vždy poskládali, dědeček se svými zápisky a já s omalovánkami nebo jsem taky

udatně pomáhala. Děly se nudle do polévky a ty se sušily na posteli na hedvábném papíru. Mylo se nádobí ve škopku, oplachovalo v prádelním hrnci a odkládalo taky na stůl. A já jsem moc nechtěla utírat, to mě nikdy nebavilo. Jak ráda bych dneska utřela za babičku stovky talířů, jen kdyby se ten čas vrátil aspoň na chvíli. Jak bych jí děkovala za to, že se o mě láskyplně starala, že mám od ní asi úplně všechno, na čem dnes stavím.

Rodiče chodili do práce a babička byla v důchodu. Narodila jsem se, až když jí bylo jako dnes mně. Měla čas, trpělivost a neskonale mě milovala.

Babička často říkala, abych v životě s ničím nespíchala, že všechno má svůj čas. A stejně tak často říkala, že na každého

jednou dojde, jen se netlačit. Když mluvila o životě, vždycky jsem od ní slýchávala: „Nechtěj být, Helenko, dlouho živa, ale žij tak, aby ten život za to stál.“ Když se dnes nad touto větou zamyslím s odstupem půlstoletí, chápu, jakou měla pravdu. Cítím její moudrost, nadhled, obyčejný selský rozum, klid, který vyzařovala. Tak moc bych ji chtěla obejmout. Ale o tom život přece také je – o ztrátách a umění se s nimi vyrovnat.

Stále víc a víc mi přichází na mysl otázka smyslu života. Proč jsme tady? Kam jdeme? Co je důležité? A napadá mě stále stejná odpověď – můžeme dělat v životě cokoli, vlastnit paláce, tituly, mít moc i postavení, ale nakonec to není vůbec důležité. Odejeme z tohoto světa tak či tak. Lidé časem zapomenou, co jsme vykonali, co jsme vlastnili. Ale nikdy nezapomenou na pocit v srdci, jak se vedle nás cítili. A já jsem se vždy vedle své babičky cítila v bezpečí a byla jsem šťastná.

1.

„To víš, Heluško, víno je mlékem starců,“ slýchávala jsem často od dědečka. On víno miloval a nikdy neopomněl si nějaké ty litříky sám vyrobit. Pamatuji si úplně přesně, jak na starobylém kredenci v kuchyni často stály pětilitrové lahve s různým obsahem, bývaly tam višně, rybíz, ale nejčastějším vínem s úžasnou chutí bylo bezesporu víno rýžové.

Babička zemřela, když mi bylo dvacet pět let, dědeček téhož roku, na Helenu. Říkali jsme vždycky, že si ho na svůj svátek povolala do nebe. Chut' rýžového vína mám ale na jazyku dodnes, bylo docela silné, žlutavé, nádherně vonělo a pili jsme ho jenom po decinkách. Vůbec nevím, jak ho tehdy dědeček dělal, jenom před sebou úplně jasně vidím, že lahve byly opatřené gumovým víčkem s dírkou, v něm byl zastrčený skleněný váleček s vodou, víno pomalu kvasilo a každou chvíli se ozvalo „blblbl“. Já zvedla hlavu a zahlédla jsem, jak voda ve válečku probublala. A potom se začalo stáčet. To byl, panečku, obřad!

Lahve se musely lesknout jako sklo, nové špunty z korku, úhledně napsané nálepky s popiskem, z čeho je víno vyrobeno a kdy se stáčelo. Ani si nepamatuji, že by babička domů kupovala víno z obchodu, snad jen občas pro někoho jako dárek.

Prarodiče měli to své, skvělé domácí vínko, které, jak já teď říkám, kudy teklo, tudy hladilo a léčilo. Bylo opravdu takové hladké. A jak nádherně vonělo. Dnes je mnoho vinoték, můžeme koupit stovky značek výborných vín, ale co naplat, chuť babiččina vína už nikde nenajdu.

Na Moravě si lidé dávají často stopečku slivovice, u nás se pila sklenka domácího vína, ale jen na chuť. Jsem přesvědčená, že v malém množství nemůže tělu škodit nic dobrého, tedy ani alkohol. Naopak, dáte-li si štamprličku po ránu, pokud nejdete do práce, je to nade všechny léky, opravdová medicína, která dokáže povzbudit srdce, rozšířit cévy, připraví žaludek na trávení, vydezinfikuje střeva a v neposlední řadě povzbudí mysl.

Žijeme v době módního vegetariánství, kterému moc nerozumiím, ale budiž, populární je i veganství, které nechápu, a vegetariánství, které jde proti mé mysli úplně... Chce-li z nás Bůh mít takové strávníky, nejspíš nám nadělí místo zubů zobáky, že? Není dobré nic přehánět, ale vzpomeňme na naše dávné předky, lovili mamuty a pekli si medvědy. Trvalo sakra dlouho, než objevili a začali jíst obilí a zeleninu. Máme své kořeny, a proto myslím, že bychom na ně měli pamatovat a nevybočovat zcela ze své přirozenosti.

Dříve se velmi často jedlo maso jenom v neděli, zvláště v chudých rodinách s mnoha dětmi, do níž se moje babička narodila. To by mohlo být pro některé moderní strávníky inspirativní. A víte, co si upřímně myslím? Těch opravdových ortodoxních vegetariánů a dalších nemasožravců nebude možná až tak zase úplně moc.

U alkoholu je namíste opatrnost. Ve svém věku už alkohol piji vzácně, na chuť. Ale pořád si opakují heslo starých lidových čínských lékařů, kteří říkají svým pacientům: „Je dobré občas obveselit svá játra.“ A musím se přitom usmívat, protože i moji prarodiče totiž vždycky říkali, že kapka alkoholu udělá játrům dobře. Jak na to přišli, to nevím. Babička ale často na neduhy s játry doporučovala ostropestřec, jistě dobře věděla, že rychleji pomůže odbourat staré buňky a povzbudí játra k činnosti.

In vino veritas

Když pijete víno, a je jedno zda červené či bílé, radím: představte si, jak rostlo, jak se do jeho bobulí opíralo slunce, jak po zpracování tiše zráló a odpočívalo. Vychutnávejte si onen doušek jako život, protože obojí k sobě patří. Miroslav Horníček pil víno červené. Myslela jsem si dlouho, že je to pro to, že mu více chutná. Kdepak. Mistr to měl nastavené úplně jinak. Odpovídal s vtipem sobě vlastním: „Piju-li bílé víno, vyčurám bílé. Piju-li víno červené, vyčurám taky bílé. Myslím si tedy potom zcela oprávněně, že z toho červeného ve mně opravdu něco dobrého zbylo, a proto piju červené.“

Ale ještě mi k téhle kapitole dovoluťe napsat ono věčné: *In vino veritas*. Tak pozor na to, ať se radost nezmění ve velkou starost.